

Muharebeyi Hızla Dönüşüme Uğratan Yapay Zekâya Yönelik Acilen Yeni Düzenlemelere İhtiyaç Var

Yapay zekânın muharebenin gelişiminde kullanılması süreci hızla ilerliyor. Ukrayna, Azerbaycan, Suriye ve Etiyopya'da son dönemde yaşanan çatışmaların da işaret ettiği gibi otonom ve yarı otonom insansız hava araçlarının konvansiyonel hedefleri vurmak üzere giderek maliyetleri azalıyor ve kolay (edinilmesi ve kullanılması bağlamında) bir gereç hâline geliyor. Bu kapsamda, kritik altyapıya yönelik siber saldırılar eşliğinde Kanada askerî tesislerine baskın yapacak insansız hava aracı sürüleriyle karşı karşıya kalma ihtimali giderek güçlenen bir ihtimaldir.

Bilimkurguda sıkça görülen abartıları bir kenara bırakırsak, yapay zekânın muharebeye sürülmesinin beraberinde getireceği tehlikeleri anlamak önem arz ediyor. Ölümcül otonom silah sistemlerinin askerî insansız hava araçları biçiminde giderek yaygınlaşması yanında Çin'in büyük bir dünya gücü olarak yükselişi küresel düzeni yeniden şekillendirmeye başladı. Gerek Kanada gerekse diğer NATO ülkelerinin askerî yapay zekâyı düzenlemeye tabi tutma konusundaki tartışmalara aktif katılımı, bu değişen jeopolitik panoramayı yönetmenin anahtarı olabilir.

İki çağ arası (ABD'nin baskın olduğu sanayi devri ile çok kutuplu bir dünya düzeninin ortaya çıkışıyla vasıflanan dijital çağ) bir dönemden geçtiğimiz açıktır. İkinci Dünya Savaşı sonrası itibarıyla, küresel düzen, uluslararası hukuka dayanan bir konvansiyonlar, antlaşmalar, patentler ve sözleşmeler ağı tarafından bir arada tutulmuştur. Fakat bu "kurallara dayalı düzen" artık son buluyor gibi görünüyor.

Askerî yapay zekâ geliştirimine ilişkin sınır hatlarını belirlemek, bu yeni olguyu yönetme konusunda kritik öneme sahiptir. Tıpkı buharlı motor ve içten yanmalı motor gibi, yapay zekâ da savaşın seyir hızını ve kapsamını değiştirme kapasitesine sahip genel amaçlı bir teknolojidir. Bununla birlikte, yapay zekâ kullanımını düzenlemeye bağlayan –yapay zekânın hem muharebe başlatmaya (jus ad bellum) hem de muharebeyi yürütmeye (jus in bello) ilişkin davranışı bağlamında– bir savaş hukuku henüz belirlenmemiştir.

Yapay zekâyı, bir savaş gereci olarak, hukuki düzenlemeye tabi tutma ihtiyacı açıktır: Askerî insansız hava araçları ve otonom gereçlerin ucuzlaması ve yaygınlaşması, çeşitli devletler ve devlet dışı aktörlerin ölümcül otonom silah sistemlerine erişmesini beraberinde getirecektir. Aslında, bugün birçok devlet, ölümcül otonom silah sistemleri konuşlandırmada şimdiden epeyce ilerleme kaydetmiş durumdadır. Gerek Kanada gerekse önemli sayıda başka ülke otonom silahların geliştirilmesini ve kullanılmasını yasaklayacak hukuki bağlayıcılığı olan anlaşmaları desteklemekle birlikte, çoğu büyük çaplı askerî güç yapay zekâyı silahla donatmayı veya silah hâline getirmeyi önemli bir kazanım olarak görmektedir.

Çin, Rusya ve ABD gibi ülkeler için söz konusu olan karşılıklı güven eksikliği, kolektif silah denetim anlaşmaları gerçekleştirilmede önemli bir engel teşkil etmeye devam ediyor. Bununla birlikte, askerî yapay zekânın denetimsiz yaygınlaşmasına ilişkin tehlikeler açıktır. Nitekim çocuk oyuncakları, sosyal medya, müzik-paylaşım platformları ve Otonom Sevk Ağı (ADN) gibi alelade endüstrilere yön veren algoritmalar da ölümcül otonom silah sistemlerinin gelişimini destekliyor.

Yapay zekâ, ne yazık ki, hâlen müteharrik bir hedeftir. Nükleer silahların artışı veya genetiği değiştirilmiş patojenlerin (yıkıma yol açma potansiyeli kolayca –nispeten- kontrol altına alınabilen gelişmeler) aksine, yapay zekâ esas itibarıyla bir yazılımdır. Mesela, "katil robot", belirli bir inovasyon türünün ürünü olmaktan ziyade sürekli gelişen algoritmalarla örülmüş teknolojiler yumağının ürünüdür.

Neyse ki, ülkeler dünya çapında güvenliği etkileyen yeni teknolojilerle ilk kez karşılaşılıyor değiller. Gerek bizzat yapay zekâ olgusuna gerekse yapay zekânın silah hâline getirilmesine ilişkin birçok farklı görüş bulunmakla birlikte, kitle imha silahları üzerine geçmişte yapılmış müzakereler, bilhassa muharebe hukukunun belirlenmesinde gelecekteki anlaşmalar için bir temel oluşturabilir. NATO'nun henüz tasarı aşamasındaki ve yıkıcı potansiyeli yüksek teknolojilere ilişkin danışma kurulunun tespit ettiği gibi, Kanada ve müttefikleri, yapay zekânın hem geliştirim hem de yönetim aşamalarına yönelik kapsamlı bir mimari üzerinde çok taraflı diyalogu teşvik etmelidir.

Soğuk Savaş boyunca, düzenli diyalog, bilimsel işbirliği ve bilgi-paylaşımı dâhil olmak üzere güven artırıcı önlemler, jeopolitik gerilimleri yönetmede kritik öneme sahipti. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından, ABD, İngiltere, Sovyetler Birliği, Çin, Fransa, Almanya ve Japonya gibi

güçlü ülkeler dünya çapında nükleer silahlar, kimyasal maddeler ve biyolojik muharebenin sevk ve idaresini üstlendiler.

Dünya ülkeleri son derece gelişmiş yeni nesil kitle imha silahlarının sevk ve idaresini üstlenmek üzere şimdi de birlikte hareket etmelidir.

Daniel Araya, Centre for International Governance Innovation (CIGI)